

Studereraktivisme på strømpefødder? Hensyn og omsorg i unges kamp for social retfærdighed i USA og Danmark

Unge og aktivisme

Artiklen undersøger unges hverdagsaktivisme for social retfærdighed på University of California (UC), Berkeley og Københavns Universitet (KU). Med afsæt i den tidligere KU-rector Henrik C. Wegeners 'strømpeføddesprincip' analyseres samtidige forståelser af legitim studenteraktivisme i spændingsfeltet mellem institutionelle krav om 'hensynsfuld' aktivisme og studerendes egne omsorgsorienterede praksisser. På baggrund af etnografisk materiale fra 2020-2022 viser artiklen, hvordan demokrati-, sprog- og curriculumaktivisme fungerer som hverdagslige,

etisk-politiske mikropraksisser, der forbinder lokale universitetskontekster med større globale uligheder. Den viser, hvordan disse studerende søger at 'implikere' og ansvarliggøre sig selv, hinanden og universitetet i arbejdet for social og epistemisk retfærdighed. Denne 'omsorgsfulde' aktivisme adskiller sig fra institutionelle idealer om 'hensynsfuldhed', idet omsorg retter sig mod forandring af uretfærdige normer snarere end respekt for institutionens eksisterende normer og orden.

I sin årsfesttale i 2024 adresserede den afgangende rektor på Københavns Universitet, Henrik C. Wegener, det forgangne års studenteraktivisme på universitetet. Gennem en sammenligning med amerikansk studenteraktivisme på University of California (UC), Berkeley i 1960'erne etablerede han et såkaldt strømpeføddesprincip for, hvornår studerendes aktivisme er acceptabel (Wegener, 2024). Han fortalte, hvordan studenteraktivisten Mario Savio i 1964 havde taget sine sko af, inden han fra taget af en politibil på campus havde holdt en tale til en stor gruppe protesterende Berkeley-studerende. Wegener så Savios strømpefødder og forsøg på ikke at beskadige bilen, som symbol på, hvad han anså som, 'acceptabel' studenteraktivisme – nemlig en hensynsfuld aktivisme, der indebærer en respekt for universitetets rum, det akademiske fællesskab og for andres holdninger. Vi skal passe på hinanden, sagde Wegener og anerkendte studerendes engagement, men opfordrede til konstruktiv 'civiliseret debat' frem for konfrontationer.

Han anvendte derefter sit 'strømpeføddesprincip' på årets propalæstinensiske studenteraktioner. Teltpladsen, Rafah Garden, som studerende, med inspiration fra en Gaza Solidarity Encampment på Columbia University i New York, havde etableret på KU's arealer, havde i det store og hele bestået strømpeføddes-testen, sagde han: Den havde fungeret som rum for hensynsfuld og nysgerrig samtale og læring på tværs af forskelle. Derimod havde et forsøg fra 10-15 unge mennesker – deriblandt KU-studerende og den svenske aktivist Greta Thunberg – på at besætte dele af administrationsbygningen ikke bestået testen, da de, ifølge Wegener, havde ageret truende og intimiderende, ligesom flere havde været maskerede. Selvom universitetet er en "krumtap i

GRITT NIELSEN

Lektor ved Afdelingen for
Pædagogisk Antropologi og
Pædagogisk Psykologi, DPU,
Aarhus Universitet,
gbn@edu.au.dk

LÆRKE CECILIE ANBERT

Ph.d.-studerende ved
Afdelingen for Pædagogisk
Antropologi og Pædagogisk
Psykologi, DPU,
Aarhus Universitet,
lca@edu.au.dk

demokratiet” og ”det demokratiske sindelag” for studerende i høj grad skabes i ”sprækkerne uden for auditoriet”, sagde han, så er der en ”grænse”. Og ville det ikke have været bedre, spurgte han, om de studerende havde kæmpet via deres pladser i universitetets demokratiske organer – en rettighed, som studenteroprørerne fra 1968 havde tilkæmpet sig – i stedet for at intimidere og blokere en hel arbejdsplads (Wegener, 2024). Så på trods af, hvad han beskrev som, KU’s tradition for at være rummelig overfor studenteraktivisme, så var politiet i dette tilfælde blevet tilkaldt for at fjerne aktivisterne.

Med inspiration fra, og afsæt i, Wegeners sammenligning mellem UC Berkeley og Københavns Universitet og hans appel til hensynsfuld studenteraktivisme ser vi i denne artikel nærmere på de senere års aktivisme blandt studerende på de to forskellige universiteter. Særligt viser vi, hvordan unge studerende begge steder arbejder med forståelser af *omsorg*, der umiddelbart kunne synes at overlappende med Wegeners ønske om *hensynsfuldhed*, men som i praksis knytter an til andre former for ansvarliggørelse og selvarbejde, end hvad en studenteraktivisme på ’strømpesokker’ umiddelbart tilsiger. Vi trækker på etnografisk materiale genereret gennem feltarbejder på hhv. UC Berkeley (Anbert) og Københavns Universitet (Nielsen) i årene 2020-2022, hvor vi har fokuseret på forskellige former for social retfærdigheds-orienteret hverdagsaktivisme blandt unge studerende på de to universiteter.¹ Vi træder dermed et skridt tilbage fra den type studenteraktivisme, som Wegener fokuserer på – både i tid (til årene før den propalæstinensiske studenteraktivisme) og i rum (væk fra offentlighedens spotlys til mere hverdagsaktivistiske praksisser, der ofte går forud for og/eller supplerer den offentlige protestaktivisme). Vores ambition er således at give indblik i nogle af de resonanspunkter, der, til trods for institutionelle og nationale forskelle, træder frem i studerendes hverdagsaktivisme på UC Berkeley og KU, for derigennem at belyse, hvilken rolle *omsorg* spiller i unges aktivisme for social retfærdighed i dag.

Vi starter artiklen med en kort præsentation af de analytiske begreber – unges hverdagsaktivisme og social retfærdighed – der udgør rammen for den sammenlignende diskussion, vi derefter foretager på tværs af de to steder. De to begreber afgrænser således vores fokus ift. aktivismens *form* (hverdagsaktivisme) og dens *indhold* og *sigte* (social retfærdighed). Derefter centrerer vi analysen om tre resonanspunkter i de studerendes hverdagsaktivisme for social retfærdighed på tværs af de to universiteter – nemlig aktivisme relateret til demokrati, sprog og curriculum. Begrebet ’resonans’ betegner her de mange-facetterede overlap i ideer, affekter, aktionsformer og kritikker på tværs af tid og rum, der dog ikke nødvendigvis er medieret og faciliteret gennem en eksplicit og strategisk etableret infrastruktur i organiserede, transnationale bevægelser (jf. Khasnabish, 2013; Nielsen og Luescher, 2025). I vores hverdagsaktivistiske eksempler er der således snarere tale om en diffus følelsesmæssig og politisk genklang, hvor studerendes erfaringer og indsigter overlapper på tværs af kontekster – og blandt andet kommer til udtryk gennem kultivering af en form for global eller translokal bevidsthed, der giver en oplevelse

af, at andre kæmper lignende etisk-politiske kampe for at skabe forandring (Nielsen, 2026).

➤➤ **Vi viser, hvordan diskussioner om demokrati og ytringsfrihed, studerendes sprogarbejde og curriculumkritik fungerer som praksisser, der forbinder lokale situationer med bredere (globale) magtigheder og derved som en måde, hvorpå de studerende kan konkretisere og handle på uretfærdigheder**

Vi viser, hvordan diskussioner om demokrati og ytringsfrihed, studerendes sprogarbejde og curriculumkritik i begge kontekster fungerer som praksisser, der forbinder lokale situationer med bredere (globale) magtigheder og derved som en måde, hvorpå de studerende kan konkretisere og handle på uretfærdigheder. Deres hverdagsaktivisme, argumenterer vi for, er i høj grad kendetegnet ved at være et relationelt og dybt etisk projekt, hvor særlige forståelser af *omsorg* og *ansvarlighed* overfor diskriminerede eller marginaliserede grupper/personer spiller en helt central rolle. De unge insisterer nemlig ikke på at vælte universitetet udefra, men på – hvad vi med inspiration fra Michael Rothberg (2019) benævner – at 'implicere' sig selv, hinanden og institutionen i en transformation mod et mere socialt retfærdigt samfund. Dette er en hverdagslig, men ikke mindre betydningsfuld form for oprør: et oprør, hvor omsorg ikke ses som en begrænsning, men som selve betingelsen for at skabe en mere retfærdig verden og ændre institutionerne indefra. Wegeners strømpefodsmetafor peger på en bestemt normativ forestilling om, at god studentaktivisme udviser 'hensyn'. Hensyn fremstår her som en disciplineret og afmålt orientering mod institutionens bestående rammer – dens rum, rytmer, og normer – og som en vilje til at kritisere konstruktivt uden at forstyrre for meget. Som vi skal vise, peger de studerendes 'omsorgsfulde' praksisser imidlertid på et andet etisk-politisk register – nemlig ét, der retter sig mod de relationer, erfaringer og uligheder, som den institutionelle orden selv kan være med til at reproducere. Det er med andre ord en form for 'omsorgsfuld' aktivisme, der ikke altid er kompatibel med Wegeners forståelse af 'hensynsfuld', acceptabel aktivisme.

Unge, hverdagsaktivisme og social retfærdighed

Studerende har verden over og på tværs af forskellige historiske perioder spillet en central rolle i udviklingen af både universitetet som institution og de bredere samfund, de er en del af (Boren, 2019). Studerende udgør en særlig kategori af (primært) unge mennesker, der gennem deres uddannelse eksponeres for en mangfoldighed af idéer og teorier, som de opfordres til at diskutere, kritisere og videreudvikle. Som Sukarieh og Tannock (2015: 113 ff.) har vist, så er den kontinuerlige ekspansion af videregående uddannelse over det seneste halve århundrede netop gået hånd i hånd med en gradvis forlængelse og udvidelse af 'ungdom' som en social kategori. Studerende under uddannelse er i denne optik fortsat unge i transition mod et (mere stabilt, etable-

ret) voksen- og arbejdsliv, ofte til langt op i 20'erne – og altså i en tilstand af at være på vej, være (under)søgende og derfor potentielt også mere eksperimenterende og kritiserende overfor det etablerede. Sammenlignet med andre grupper af unge voksne har de også ofte mere tid og frihed (fra bl.a. familiære forpligtelser) til at deltage og engagere sig i politiske aktioner og kampagner, ligesom det universitære miljø ofte tilbyder sociale netværk, fysiske rum og fællesskaber, der kan være befordrende for politisk tænkning, organisering og mobilisering – udtrykt i såvel offentlige protestaktioner som mere mikropolitisk hverdagsforhandlinger (Nielsen og Luescher, 2026). Det er især sidstnævnte, vi fokuserer på i denne artikel.

Begrebet 'hverdagsaktivisme' betegner således de praksisser, hvor politisk forandring forfølges gennem små, situerede handlinger i dagligdagen snarere end gennem store, kollektive, offentlige protester. I Jane Mansbridge's klassiske definition (Mansbridge, 2013) forstås hverdagsaktivisme som handlinger, der ikke er kollektivt organiserede, men som er inspireret af bredere sociale bevægelser og bevidst rettet mod at ændre *andres* holdninger eller adfærd, typisk i mere private og ikke-offentlige rum. Med inspiration fra Walker (2017) udvider vi imidlertid begrebet om hverdagsaktivisme så det også indbefatter, dels et aspekt af selv-kultivering (studerende arbejder *på sig selv* gennem sproglig, kropslig og etisk selvkultivering) og dels et blik for, hvordan mikro-handlinger udfolder sig i rum, der glider mellem det private, og det institutionelle eller offentlige (Nielsen, 2026; Anbert, 2026). Hverdagsaktivisme rummer dermed både mere eller mindre subtile normforhandlinger og forskellige former for 'kontaktaktivisme' (jf. Pattie o.a., 2003), hvor den sigter på at skabe forandring gennem henvendelse til autoriteter, f.eks. undervisere eller ledere. Hverdagsaktivisme udgør således et analytisk alternativ til forståelser af aktivisme som primært offentlig, kollektiv og konfrontatorisk.

 Begrebet 'hverdagsaktivisme' betegner således de praksisser, hvor politisk forandring forfølges gennem små, situerede handlinger i dagligdagen snarere end gennem store, kollektive, offentlige protester

Vi centrerer som sagt artiklen om hverdagsaktivisme for *social retfærdighed*. Social retfærdighed er imidlertid et dynamisk og omstridt begreb, der hverken refererer til et fast normativt ideal eller et entydigt politisk projekt (Rizvi, 1998). Nogle af de studerende, vi har interageret med i USA og DK, har selv brugt ordet, andre har ikke. I denne artikel bruger vi det som et analytisk paraplybegreb og som et sæt af overlappende bestræbelser blandt de unge aktivister på at konfrontere økonomiske, kulturelle, epistemiske og demokratiske uligheder – ofte tolket i en intersektionel ramme og artikuleret i specifikke situationer og institutionelle kontekster (jf. Conner, 2020; Nielsen og Luescher, 2026). I praksis artikuleres social retfærdighed således gennem processer, der forbinder særlige lokale erfaringer med diskrimination relateret til især køn, nationalitet/etnicitet/race og seksualitet med bredere diskurser om kolonial-

tet, global ulighed, diversitet og inklusion. Denne form for studenteraktivisme for social retfærdighed har, som vi skal se i det næste afsnit, også stærke tråde til især 1960'ernes studenteraktivisme. Både på UC Berkeley og KU står nutidens aktivister imidlertid i et paradoksalt forhold til datidens aktivisme – ikke mindst i forhold til spørgsmål om demokrati og ytringsfrihed på universitetet.

Demokrati og ytringsfrihed – en paradoksal arv fra 1960'erne

Den historiske arv fra 1960'ernes studenteraktivisme både på UC Berkeley og Københavns Universitet spiller en væsentlig rolle for nutidens studenteraktivisme – både i form og indhold og, som vi så med Wegeners tale i forhold til, hvordan den forstås og debatteres. De studerendes aktivisme skal således ikke blot forstås som rene lokale eller isolerede fænomener, men som noget, der er vokset frem i et globalt felt af idéudveksling, inspiration, symbolske kamppladser og fælles fortællinger om demokrati, (global) undertrykkelse og studerendes politiske rolle og stemme på universitetet. På tværs af de to lokaliteter har spørgsmål om demokrati og ytrings/akademisk frihed således spillet en særlig rolle, og samtidens studenteraktivisme på UC Berkeley og Københavns Universitet trækker tydelige spor tilbage til institutionernes politiserede 1960'er-historier – om end aktivisternes mål og de demokratiske spændinger, de håndterer, har skiftet karakter over tid.

I sin tale brugte Wegener som beskrevet studenteraktivisten Mario Savios famøse strømpefodsgestus på UC Berkeley i 1964 som et symbol på en aktivisme, der er acceptabel, fordi den er hensynsfuld og konstruktiv overfor institutionen. Wegener udfoldede dog ikke den bredere politiske kontekst og kampene for ytringsfrihed, som Savios tale i strømpefodder var med til at intensivere. På bagsædet af den politibil, Savio sprang op på i strømpefodder, sad der nemlig en anden studerende – anholdt for at bryde et forbud mod politisk aktivitet og agitation på campus ved at uddele materiale om borgerrettigheder. I sin tale til gruppen af studerende, der spontant havde samlet sig for at forhindre bilen i at køre, beskrev Savio universitetet som en dehumaniserende og bureaukratisk 'maskine', som de studerende var moralsk forpligtede på at stoppe, når den undertrykte deres politiske rettigheder (Freeman, 2003). Savios tale markerede begyndelsen på den såkaldte Free Speech Movement (FSM) og en bredere mobilisering blandt studerende og undervisere, der resulterede i, at universitetet til sidst ophævede forbuddet mod politisk aktivitet på campus.

FSM fik sin ideologiske næring fra transnationale bevægelser – først og fremmest den amerikanske borgerrettighedsbevægelse og dens forbindelser til antikoloniale og antiimperialistiske kampe verden over (Cohen og Zelnik, 2002; Freeman, 2003; McAdam, 1988; Rosenfeld, 2013). FSM's kamp var således både en kamp for ytringsfrihed og for retten til politisk mobilisering på campus mod globale uretfærdigheder. Den blev efterfulgt af en periode med voksende politisk organisering og anti-autoritære masseprotester blandt studerende, der i slutningen af årtiet også resulterede i voldelig respons fra politiet.

Gennem 1960'erne og 1970'erne blev UC Berkeley blandt andet et centrum for protester mod Vietnamkrigen, mod amerikansk imperialisme og for opbygningen af global solidarisk studenteraktivisme (Freeman, 2003: 229). Globale, ulige magtforhold, relateret til kolonialitet, racisme og kapitalisme, blev direkte oversat til krav om institutionel forandring på campus, som i 1969, hvor studerende, inspireret af *Third World Liberation Front* (en multietnisk koalition, der forbandt lokale uddannelseskraft til globale dekoloniale analyser), krævede etablering af et *Third World College* på UC Berkeley (Akins og Bauer, 2021; Gieg og Miller, 2016; Patel, 2021).

På KU kæmpede studerende i slut 1960'erne ikke primært for ytringsfrihed, men for *demokratisering af universitetet* i form af brud på professorvældet, etablering af studienævn og større medbestemmelse til studerende. Også her var aktivismen dybt præget af internationale strømninger. 1968-oprøret på KU udsprang af lokal utilfredshed – bl.a. overfyldte auditorier og manglende medbestemmelse for studerende – men var vævet sammen med et bredere anti-autoritært ungdomsoprør og tydeligt inspireret af studerendes protester i Berlin, Berkeley og Paris (Jensen og Jørgensen, 2008), ligesom der var tydelig resonans i deres aktionsrepertoarer: De danske studerende brugte således også besættelser, stormøder, kollektive beslutningsprocesser og oprettelse af alternative undervisningsrum (f.eks. "kritiske universiteter"), inspireret af amerikanske "teach-ins" og tyske kritiske universiteter (Hansen og Jacobsen, 1968). Det marxistiske og senere feministiske fagkritiske projekt, som prægede KU i 1970'erne, skete også i direkte dialog med bredere teorier og praksisser – bl.a. Frankfurterskolens kritiske teori, Marcuses radikale analyser og de internationale kvindebevægelses basisgruppepraksis (Nielsen, under udgivelse). De marxistisk inspirerede studerende så i stigende grad sig selv som frontfigurer i en bredere revolution af det kapitalistiske samfund, der kunne aktiveres gennem alliancer med arbejderne. På denne måde kobledes også danske studerende deres lokale oplevelser af videns- og undervisningshierarkier til globale strukturer af kapitalisme, patriarkat og imperialisme.

Nutidens hverdagsaktivister på både UC Berkeley og Københavns Universitet står på skuldrene af 1960'ernes aktivisme, men de står også i et paradoksalt forhold til denne arv: Hvor datidens studerende krævede retten til fri politisk tale (UC Berkeley) og studenterrepræsentation i formelle demokratiske organer (KU), så arbejder nutidens studerende, som vi skal udfolde nedenfor, blandt andet for ændring af sproglige normer og etablering af trygge læringsrum, der skal beskytte marginaliserede grupper. Hvor 1960'ernes studenteraktivisme var præget af en anti-autoritær kamp for frihed, søger nutidens socialt retfærdighedsorienterede studerende i høj grad at appellere til og ansvarliggøre autoriteter med et ønske om, at de introducerer institutionelle forandringer. De gør det ofte – som Wegener påpegede i sin tale – udenom de etablerede demokratiske organer på universitetet. Mange af studenteraktivisterne, på både KU og UC Berkeley, havde således en forestilling eller oplevelse af at arbejdet i råd og nævn var langsommeligt eller uoverskueligt. De foretrak at handle mere direkte – f.eks. ved at skrive mails, læserbreve, kritisere sprogbrug i un-

dervising eller sociale sammenhænge, eller danne 'kritiske fællesskaber' til at dele erfaringer, udvikle visioner og skabe grobund for kritik og dialog med undervisere og/eller ledelse.

Disse forskelle fra 1960'ernes aktivisme til nutidens er mere generelt blevet beskrevet som udvikling fra det 'gamle' Nye Venstre i 1960'erne – der var anti-autoritær og ofte med et element af klassekamp – til et 'nyt' Nye Venstre, der i højere grad appellerer til handling fra autoriteter og adresserer spørgsmål relateret til (global) identitetspolitik, diversitet, intersektionalitet og social retfærdighed (Kesler, 2017). På tværs af de to institutioner, ser vi da også, hvordan de studerendes hverdagsaktivisme i dag ikke så meget kobler demokrati og ytringsfrihed på universitetet til spørgsmål om *retten til at tale frit* eller til *formel repræsentation* i demokratiske organer, men snarere til spørgsmål om *lige adgang til at blive hørt* i både akademiske, sociale og pædagogiske rum. De fokuserer med andre ord på de sociale og institutionelle betingelser, der gør det muligt at *deltage* og blive *anerkendt* som en legitim deltager i det undervisnings- og læringsmiljø, universitetet danner rammen om. I den forstand bliver kampen for social retfærdighed også et spørgsmål om at modvirke det, filosofen Miranda Fricker (2007) kalder 'epistemisk uretfærdighed' – dvs. situationer, hvor visse personers viden og erfaringer ikke anerkendes som vigtige eller troværdige på grund af fordomme relateret til personens baggrund eller identitet (f.eks. køn, seksualitet, nationalitet/etnicitet). Dette kom blandt andet til udtryk – som vi skal se i det følgende – gennem særlige former for sprogarbejde og forsøg på at etablere 'trygge(re) rum'. Sprog og rum bliver her arenaer for udvikling af social og epistemisk retfærdighed gennem, hvad de selv ser som 'omsorgsfuld' kommunikation, refleksion og vidensproduktion.

Sprogarbejde og trygge rum

På både UC Berkeley og Københavns Universitet har diskussioner om sprogbrug på universitetet spillet en central rolle i studerendes aktivisme de senere år. Allerede i 1980'erne – som en del af en kulturkamp på amerikanske universiteter, hvor fokus på køns-, etnisk- og seksuel ligestilling voksede – opstod der en debat om 'politisk korrekthed', og hvorvidt studerendes øgede fokus på at undgå nedsættende sprogbrug om minoriteter reelt resulterede i problematiske indskrænkninger af studerendes ytringsfrihed (jf. Thorup, 2022). Mens nogle i dag argumenterer for, at regulering – både eksplicit og implicit – af sprogbrug indskrænker de studerendes ytringsfrihed og dermed læring (se f.eks. Lukianoff og Haidt, 2018), så argumenterer andre for, at retten til at ytre sig altid er formet og betinget af konteksten, og hvilken position man taler fra, hvorfor meningsfuld og demokratisk samtale først for alvor opstår, når der skabes rammer for, at *alle* reelt har mulighed for at ytre sig (se f.eks. Fricker, 2007; Ben-Porath, 2017). De aktivistiske studerende, vi mødte under vores feltarbejder, arbejdede med en fælles forståelsesramme om, at sprog skaber virkeligheder, og igennem hverdagsaktivistiske handlinger kritiserede de brugen af ord eller kategorier, de oplevede som stereotypiserende eller marginaliserende for særlige (minoritets)grupper i forskellige sociale og pædagogiske

ske aktiviteter. Med inspiration fra teorier om sprog som performativt (f.eks. Butler, 1997) så de sproget som medskabende af sociale virkeligheder – og dermed som et område, hvor strukturel ulighed og social retfærdighed kunne adresseres og potentielt ændres. Eller med andre ord: Ved at undgå diskriminerende sprog mente de studerende at kunne ændre den erfarede virkelighed helt konkret.

➤ **De aktivistiske studerende, vi mødte under vores feltarbejder, arbejdede med en fælles forståelsesramme om, at sprog skaber virkeligheder, og igennem hverdagsaktivistiske handlinger kritiserede de brugen af ord eller kategorier, de oplevede som stereotypiserende eller marginaliserende for særlige (minoritets)grupper i forskellige sociale og pædagogiske aktiviteter**

De studerendes sprog-kultivering, på både UC Berkeley og på KU, tog oftest form i hverdagslige samtaler, seminarer og læsekredse og via kritik af og dialog med undervisere og ledelse, frem for igennem formaliseret offentlig protest-aktivisme (se også Anbert, 2024a, 2024b; Nielsen, 2024, 2026). På KU har studerende blandt andet rejst kritik af brugen af særlige former for grænseoverskridende 'jokes' og humoristiske sociale lege, som de kritiserer for at være stereotypiserende og ekskluderende for forskellige minoritetsstuderende (Nielsen, 2024). I samme ånd har studerende på UC Berkeley (og i øvrigt også administrative afdelinger) promoveret såkaldt 'people-first-language', en sprogpolitik, der understreger, at mennesker kommer før kategorier, f.eks. ved at anvende betegnelsen 'person, der lever med handicap' i stedet for 'handicappet' (National Disability Institute, 2022; Underground Scholars Initiative, 2019). På både UC Berkeley og KU fremhævede de studerende endvidere, hvordan især Black Lives Matter og spørgsmål om racialisering og diskrimination på baggrund af national/etnisk oprindelse havde spillet en væsentlig rolle for deres eget kritiske engagement, sprogbrug og forståelse af social uretfærdighed.

De studerendes sprogarbejde var begge steder knyttet til et ønske om at skabe, det de ofte refererede til, som "trygge(re) rum" (på engelsk: safe(r) space(s)), dvs. rum, hvor alle, uanset baggrund og identitet, kan udtrykke sig uden frygt for fordømmelse, nedladende bemærkninger eller negative sociale konsekvenser. På nogle fag på KU har mindre grupper af studerende over det seneste årti etableret særlige 'kritiske fællesskaber', som de aktivt søger at praktisere som et 'trygt rum'. På denne måde bliver sprogarbejdet både et politisk og et etisk projekt – en måde at mindske diskrimination og skabe mere inkluderende fællesskaber. Og det er disse praksisser og fællesskaber, de studerende, på tværs af de to kontekster, kobler til et spørgsmål om 'omsorg' (på engelsk: 'care').

De studerende omtalte selv omsorg som en vigtig del af deres arbejde, både ift. at skabe rammer for deres aktivisme, og mere generelt ift. at ændre universitetet i en mere omsorgsfuld retning. Det indebar at have fokus på hinandens og andres trivsel f.eks. ved at nedtone konkurrenceelementer i og udenfor undervisningen, skabe rum til usikkerhed og tvivl og, som vist ovenfor, at vælge ord med omhyggelighed (et fokus, andre forskere også har påvist blandt nutidige venstreorienterede aktivister; se for eksempel Conner, 2020; Harms, 2022; Westwell og Bunting, 2020). Omsorg kan således forstås som et etisk, politisk og praktisk projekt, der indbefatter en ambition om tage ansvar for at skabe bæredygtige forandringer (se også Harcourt, 2023; Murphy, 2015).

For de studerende er omsorgsfulde fællesskaber og tryggere rum dog ikke nødvendigvis steder uden kritik. Snarere er det steder, hvor der blev udvist særlig omhyggelighed i interaktioner for at sikre, at alle følte sig velkomne og fri for diskriminerende oplevelser. For eksempel fortalte flere aktivistske studerende på UC Berkeley, at de værdsatte at blive irettesat af andre studerende, hvis de brugte et problematisk ord, der kunne virke nedsættende eller diskriminerende overfor særlige grupper af mennesker. Dog lagde de vægt på at irettesættelsen skulle gives på en 'ordentlig' og ikke-fordømmende måde, da sproget er under konstant udvikling, og alle derfor 'fejler' nogle gange (Anbert, 2024a). Set fra studenteraktivisternes eget perspektiv, blev deres sproglige engagement således i høj grad et spørgsmål om at indgå i en kontinuerlig *etisk* læringsproces, hvor en vis grad af ydmyghed og villighed til at ændre eget sprog blev centrale dyder knyttet til et spørgsmål om 'omsorg' overfor dem selv og andre.

Viden og curriculum – et spørgsmål om epistemisk retfærdighed

Et andet vigtigt fokus for studenteraktivismen på både UC Berkeley og Københavns Universitet var grundlæggende diskussioner om, hvad der tæller og bør tælle som gyldig og relevant viden, og hvad uddannelse bør gøre i verden. Nogle studerende engagerede sig således i forskellige former for curriculum-aktivisme og pensumkritik. På UC Berkeley rettede aktivistske studerende for eksempel deres kritik mod pensum, f.eks. når de læste tekster og teorier, der påstod at fremstille verden neutralt og objektivt. I stedet argumenterede de for, at pensum, ligesom alt andet, er en politisk praksis. Mere specifikt var studenteraktivisterne her optagede af, hvordan bestemte metoder, f.eks. statistik, kunne overse strukturel racisme, eller hvordan historiske tekster fremlagde begivenheder i et særligt lys. De var inspireret af blandt andet postkolonial teori, queer teori og kritisk raceteori og for at adressere de problemer, de oplevede med det formelle undervisningsindhold, så underviste de studerende hinanden i emner, de fandt vigtige, og/eller henvendte sig til administrationen og til undervisere for at sikre større diversitet på pensum. Ambitionen var at sikre øget social retfærdighed på uddannelsen og i den verden, de lærte om. På den måde blev uddannelsens værdi også vurderet ift., om den i tilstrækkelig

grad gjorde de studerende i stand til kritisk at tage stilling til og anvende det lærte til at skabe større social retfærdighed.

På Københavns Universitet har et lignende pensumkritisk fokus været centralt i nogle af de førnævnte 'kritiske fællesskaber' (Nielsen, 2026, under udgivelse). Studerende har her f.eks. engageret sig i at tælle og analysere repræsentationen af forfattere i kursusplanerne (især ift. forfatterens køn og nationalitet/etniske ophav), udpege eurocentriske tendenser i kursusplanen eller påpege underviseres utilstrækkelige håndtering af racistiske og kønsdiskriminerende tekster i undervisningen. Desuden har de forsøgt at synliggøre globale og intersektionelle uligheder – i og udenfor undervisningslokalet – og argumenteret for, at ideer om 'neutral' akademisk viden i praksis reproducerer bestemte privilegier for visse grupper af mennesker. I disse kritiske fællesskaber bliver god og relevant viden derfor noget, man producerer *sammen* gennem kritisk 'omsorgsfuld' dialog i fællesskabet, hvor man kan dele affektive erfaringer og etiske refleksioner relateret til undervisning og læsning.

På tværs af de to lokaliteter deler aktivisterne en fælles forståelse af, at uddannelse må bidrage til mere retfærdige måder at vide på, og at læring er politisk i den forstand, at den former og formes af magt og ulighed. De studerendes aktivisme er således også her tæt knyttet til spørgsmål om epistemisk (u)retfærdighed (Fricker, 2007) – det vil sige, *hvem* der bliver anerkendt som legitime vidensproducenter, og hvilke erfaringer og perspektiver der bliver tillagt værdi på universitetet. De studerende forsøger med andre ord at gøre universitetet til et sted, hvor social og epistemisk retfærdighed kobles sammen og realiseres i praksis.

'Implicerede' unge: omsorg, hensyn og resonans

Med sin strømpefodsmetafor i årsfesttalen i 2024 lavede rektor Wegener et skel mellem (legitim) hensynsfuld, kærlig og konstruktiv aktivisme og (illegitim) radikal og obstruerende protestaktivisme. Aktivisme kan her accepteres og ses som en vigtig del af et demokratisk engagement, når de studerende viser hensyn og respekt ved ikke at ødelægge institutionens virke, fysiske rammer og overholde eksisterende normer for demokrati og debat. Wegeners begreb om hensynsfuldhed er på denne vis institutionelt og disciplinerende – det centrerer sig om at dæmpe og regulere protester og trækker på 1968-studenteroprørets logik om demokrati og medbestemmelse. Derved stiller Wegener sig så at sige på 'oprørets' side – men imidlertid ikke det 'omsorgsfulde' oprør, som nutidens unge aktiverer. Det omsorgsbegreb, der træder frem i studentereaktivismen på UC Berkeley og Københavns Universitet (i 2020-22), er nemlig snarere et relationelt, etisk-politisk omsorgsbegreb, der drejer sig om at skabe rum, hvor marginaliserede positioner bliver hørt, og at tage ansvar for egne privilegier og at ændre institutionelle normer, der producerer uretfærdighed. Hvor Wegeners hensyn bliver et spørgsmål om respekt for andre og de gældende normer, så bliver omsorg for disse aktivister et spørgsmål om at tage vare på de relationer, der muliggør fællesskab og tilhørsforhold for (tidligere)

marginaliserede grupper, og at adressere ulighed, diskrimination samt social og epistemisk uretfærdighed indefra. Omsorgsfuldhed for de aktivistiske studerende er dermed ikke kun rettet mod institutionen men mod en bredere horisont af social og epistemisk retfærdighed.

➤ Med sin strømpefodsmetafor i årsfesttalen i 2024 lavede rektor Wegener et skel mellem (legitim) hensynsfuld, kærlig og konstruktiv aktivisme og (illegitim) radikal og obstruerende protestaktivisme

I artiklen har vi således vist, hvordan de studerendes hverdagsaktivisme ift. demokrati, sprog og pensum ikke blot kan forstås som en politisk strategi for at skabe forandring, men i høj grad også kan læses som en etisk praksis, der kobler hverdagslige valg, (for)handlinger og selv-kultivering til globale magtforhold og universelle idealer om retfærdighed. Den er intersektionel i sit afsæt og sammenkobler en mangfoldighed af kampe (se også Conner, 2020). Og så er den translokal i den forstand, at der er tydelig resonans mellem geografisk adskilte hverdagsaktivistiske miljøer, der ikke er direkte forbundne eller faciliteret i en organiseret studenterbevægelse: De trækker på enslydende diskurser om social retfærdighed, racialisering og inklusion, båret frem i bl.a. globale bevægelser (som BLM) og forskellige akademiske teorier og tekster (som dekolonial teori, queer teori og kritisk raceteori).

På tværs af de to cases, centrerer de studerendes hverdagsaktivisme sig således om etisk selv-kultivering, sproglig og affektiv omsorg og en form for politisk og pædagogisk engagement, hvor de søger at *ansvarliggøre sig selv, hinanden og institutionen* i arbejdet for mere retfærdige og inkluderende universitetsmiljøer. I begge tilfælde træder den studerende frem som et politisk subjekt, gennem det, Anbert (2026), med inspiration fra Michael Rothberg (2019), har kaldt 'implicering'. Implicerede studerende er studerende, der ikke blot peger på uretfærdighed udefra, men som aktivt inddrager og forpligter sig selv i arbejdet med at skabe social forandring. Det er studerende, der ser sig selv som del af problemet, fordi de også deltager i de sociale og institutionelle strukturer, der skaber ulighed (f.eks. sprogbrug, normer, curriculum), og som samtidig gør sig selv til del af løsningen ved at arbejde med egen praksis, deres relationer og institution. Det er studerende, der søger at tage både *etisk ansvar* for egen adfærd, f.eks. ved at justere deres sprog, lytte ydmygt, lære af fejl og undersøge egne privilegier, og *politisk ansvar* for et større fællesskab ved at handle 'omsorgsfuldt', støtte marginaliserede studerende og bidrage til at ændre institutionens normer og værdier.

Disse aktivister arbejder således i højere grad med mikroforandringer, der forstås som politiske, f.eks. ift. normer for sprogbrug og anerkendelse, stereotypificering og traditioner for humor samt repræsentation i pensum og undervisningsrum. Det er i disse etiske og omsorgsfulde mikropraksisser, at de studerende kan siges at udvikle nye forståelser af og former for demokra-

tisk ansvarlighed. Demokrati og ytringsfrihed kobles nemlig her i højere grad til spørgsmål om et ansvar for at lytte og om lige(værdig) deltagelse for alle uanset baggrund og identitet. Hvor 1960'ernes protester i høj grad var anti-autoritære, søger nutidens studenteraktivister således at ansvarliggøre institutionerne ved at implicere både de studerende selv og de universiteter, de går på, som medproducerende af strukturelle uretfærdigheder. De propalæstinensiske aktioner, som Wegener i sin årsfesttale vurderede med sin strømpefodstest, er et eksempel på, hvordan denne type 'implicerende' aktivisme også kan få et mere offentligt og konfrontatorisk udtryk. Med lidt forskellig ordlyd og vægtlægning, afhængigt af den specifikke kontekst, fremsatte studerende i USA, Danmark og en lang række andre lande, bl.a. krav om, at deres universiteter 'afinvesterer' i virksomheder med tilknytning til Israel, er transparente omkring deres investeringer og boykotter samarbejder med israelske universiteter. Det er – som i den hverdagsaktivisme, vi har fokuseret på i artiklen – et forsøg på at 'implicere' og ansvarliggøre institutionen, så den anerkender sin egen rolle i (re)produktionen af uretfærdigheder og aktivt handler for at modvirke dette.

Hvornår tipper idealer om omsorg ift. sprogbrug og adfærd over i normative begrænsninger, der indsnævrer læringsrummet og den demokratiske samtale på u hensigtsmæssige måder?

Den hverdagsaktivisme, vi har fokuseret på i artiklen, rummer imidlertid også en række centrale dilemmaer. For hvornår tipper idealer om omsorg ift. sprogbrug og adfærd over i normative begrænsninger, der indsnævrer læringsrummet og den demokratiske samtale på u hensigtsmæssige måder?

Som vi har vist, har studerende især siden 1960'erne spillet en væsentlig rolle i at forhandle grænserne for debatformer og ytringer, på og udenfor campus. Og nogle af de nybrud, de banede vejen for i 1960'erne, er nu blevet en selvfølgelig og integreret del af institutionernes normer og praksisser. I dag oplever flere lande – ikke mindst Trumps USA – en bølge af kritik imod den social retfærdighedstænkning, som studenteraktivisterne i denne artikel er eksponenter for. I det lys er det fortsat uklart, i hvilket omfang den etiske selv-kultivering, der præger de normative idealer for studerendes 'omsorgsfulde' hverdagsaktivisme i dag, med tiden også vil blive normaliseret og udbredt, i og udenfor institutionerne.

Note

- 1 Anbert udførte fem måneders fysisk feltarbejde, samt løbende online feltarbejde fra 2020-22, på University of California (UC), Berkeley. Feltarbejdet bestod af semistrukturerede interviews og deltagerobservation i studenterdrevne fag, møder, events, workshops mm. Nielsens feltarbejde koncentrerede sig om studenteraktivister på KU og bestod primært af semistrukturerede interviews, foretaget i årene 2020-2022. Denne empiri var genereret som led i forskningsprojektet 'Fighting for e/quality: Comparative ethnographies of new student movements', finansieret af Danmarks Frie Forskningsråd (Nr. 9037-00160B).

Referencer

- Anbert, Lærke Cecilie (2024a), "Ingen kender 'det rigtige sprog', vi taler allesammen konstant om det". Sprogarbejde og social retfærdighed på UC Berkeley." *Tidsskriftet Antropologi* 89: 41–62, <https://tidsskrift.dk/tidsskriftetantropologi/article/view/147999/191033>.
- Anbert, Lærke Cecilie (2024b), "How do we name the air that we breathe?" – The haunting presence of white supremacy and settler colonialism at UC Berkeley", *Globalisation, Societies and Education*, 1–14, <https://doi.org/10.1080/14767724.2024.2355190>
- Anbert, Lærke Cecilie (2026), *Implicated Students: Social justice-oriented student activism at UC Berkeley 2020-2022*, PhD dissertation. The Danish School of Education. Aarhus University.
- Akins, Damon B., og William J. Bauer (2021), *We Are the Land: A History of Native California*. 1st ed. Oakland: University of California Press, <https://doi.org/10.2307/j.ctv1h9djkz>.
- Ben-Porath, Sigal (2017), *Free Speech on Campus*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Boren, Mark Edelman (2019), *Student Resistance: A history of the Unruly Subject*. London: Routledge.
- Butler, Judith (1997), *Excitable Speech: A Politics of the Performative*, Routledge Classics. Milton: Taylor and Francis, <https://doi.org/10.4324/9781003146759>.
- Cohen, Robert, og Reginald Zelnik (2002), *The Free Speech Movement: Reflections on Berkeley in the 1960s*. In *The Free Speech Movement*, Oakland: University of California Press, <https://doi.org/10.1525/9780520928619>.
- Conner, Jerusha (2020), *The New Student Activists*, Baltimore: Johns Hopkins University.
- Freeman, Jo (2003), *At Berkeley in the Sixties: The Making of an Activist*, Bloomington: Indiana University Press.
- Fricker, Miranda (2007), *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*, Oxford: Oxford University Press.
- Gieg, Susan N., og Emily C. Miller (2016), "An Examination of Student Protest in the Late 1960's: A Case Study of San Francisco State and UC Berkeley," *Journal of the Student Personnel Association at Indiana University*, 84–97.
- Hansen, Bente og H.H. Jacobsen (1968), *Studenteroprøret – Dokumenter og udsagn*, København: Gjellerup.
- Harcourt, Wendy (2023), "The Ethics and Politics of Care: Reshaping Economic Thinking and Practice," *Review of Political Economy*, 1–17, <https://doi.org/10.1080/09538259.2023.2241395>.
- Harms, Arne (2022), "Beyond dystopia: Regenerative cultures and ethics among European climate activists," *American Anthropologist*, 124(3): 515–24, <https://doi.org/10.1080/09644016.2020.1747136>
- Jensen, Steven L.B. og Thomas Ekman Jørgensen (2008), *1968 – og det der fulgte*, København: Gyldendal.
- Kesler, Charles R. (2017), "The Old New Left and the New New Left. How today's campus radicals differ from their forebears," *Claremont Review of Books*, <https://claremontreviewofbooks.com/the-old-new-left-and-the-new-new-left/>
- Khasnabish, Alex (2013), "Tracing the Zapatista Rhizome, or, the Ethnography of a Transnationalized Political Imagination," i J. Juris and A. Khasnabish, red., *Insurgent Encounters. Transnational Activism, Ethnography, and the Political*, Durham: Duke University Press, pp. 66–88.
- Lukianoff, Greg, og Jonathan Haidt (2018), *The Coddling of the American Mind: How Good Intentions and Bad Ideas Are Setting Up a Generation for Failure*, London: Penguin Books.
- Mansbridge, Jane (2013), "Everyday Activism," i David A. Snow, Donatella della Porta, Bert Klandermans og Doug McAdam, red., *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements*, 1–2. London: John Wiley & Sons Ltd, <https://doi.org/10.1002/9780470674871.wbepsm086>
- McAdam, Doug (1988), *Freedom Summer*, Oxford: Oxford University Press.
- Murphy, Michelle (2015), "Unsettling Care: Troubling Transnational Itineraries of Care in Feminist Health Practices," *Social Studies of Science*, 45(5): 717–37, <https://doi.org/10.1177/0306312715589136>.
- National Disability Institute (2022), "Positive Language Empowers," *National Disability Institute*, www.national-disability-institute.org

- disabilityinstitute.org/wp-content/uploads/2023/08/people-first-language.pdf.
- Nielsen, Gritt B. (2024), "Ytringer der krænker? Om humor, fællesskab og epistemisk uretfærdighed på universitetet," *Tidsskriftet Antropologi*, 89: 85–106, doi:10.7146/ta.vi89.148002.
- Nielsen, Gritt B. (2026), "Articulating social justice: student everyday activism and the cultivation of translocal consciousness," *Globalisation, Societies and Education*, 24(3), 607–623. <https://doi.org/10.1080/14767724.2025.2459112>
- Nielsen, Gritt B. og Luescher, Thierry M. (2026), "Student activism, translocality, and social justice," *Globalisation, Societies and Education*, 24(3), 579–592. <https://doi.org/10.1080/14767724.2025.2601160>
- Nielsen, Gritt B. og Thierry M. Luescher, (2025), "Translocal Articulations in Student Activism for Social Justice. Resonances Across the World", *World Yearbook of Education 2026*. London: Routledge, pp. 155-169, DOI: 10.4324/9781003442264-13
- Nielsen, Gritt B. (under udgivelse), "Fagkritik og studerendes frihed: fra Marxistisk klassekamp til intersektionel kamp for social retfærdighed", i Michael Agerbo Mørch og Sune Lægaard, red. *Åndsfrihed, Dannelse, Identitet*, Odense: Syddansk Universitetsforlag
- Patel, Leigh (2021), *No Study Without Struggle: Confronting Settler Colonialism in Higher Education*, Boston: Beacon Press.
- Pattie, Charles, Patrick Seyd og Paul Whiteley (2003), "Citizenship and Civic Engagement: Attitudes and Behaviour in Britain", *Political Studies*, 51(3): 443–68, <https://doi.org/10.1111/1467-9248.00435>Digital Object Identifier (DOI)
- Rizvi, Fazal (1998), "Some Thoughts on Contemporary Theories of Social Justice," i Bill Atweh, Stephen Kemmis, og Patricia Weeks, red., *Action Research in Practice*, London: Routledge, pp. 47–56.
- Rosenfeld, Seth (2013), *Subversives*, London: Picador.
- Rothberg, Michael (2019), *The Implicated Subject: Beyond Victims and Perpetrators*, Redwood City: Stanford University Press.
- Sukarieh, Maysoun og Stuart Tannock (2015), *Youth Rising? The Politics of Youth in the Global Economy*, New York og London: Routledge.
- Thorup, Mikkel (2022), *Kampen om identitetspolitik: en samtidsidéhistorie*, Aarhus: Klim.
- Underground Scholars Initiative (2019), "Underground Scholars Language Guide," *Berkeley Underground Scholars*, <https://undergroundscholars.berkeley.edu/blog/2019/3/6/language-guide-for-communicating-about-those-involved-in-the-carceral-system>.
- Walker, Catherine (2017), "Embodying 'the Next Generation': Children's Everyday Environmental Activism in India and England," *Contemporary Social Science*, 12(1–2): 13–26, <https://doi.org/10.1080/21582041.2017.1325922>.
- Wegener, Henrik C. (2024), "Rektor: Studenteraktivisme bør følge 'strømpefods-princippet'". Rektors tale ved KU's årsfest 2024, *UniAvisen*, 11. november, <https://uniavisen.dk/rektor-studenteraktivisme-boer-foelge-stroempfods-princippet/>
- Westwell, Emily og Josh Bunting (2020), "The Regenerative Culture of Extinction Rebellion: Self-Care, People Care, Planet Care," *Environmental Politics*, 29(3): 546–51, doi:10.1080/09644016.2020.1747136.